

Mıralı - Soltan Söyün / Mirali-Sultan Hüseyin

SOLTAN ÖLERİNE / SULTANIN ÖLÜMÜNE

Aytmaklanna göre, Mırah yaş mahalı çopançılık.edipdir. Günlerin birinde ol -goyunlarım bazara çıkarıpdır. Hmdarlar: "Goyunların her biri neçeden bolar?" diyip, soranlarında bolsa:

-Men goyunlarımı yüz tenneden bahalayarın. Yöne alıcılar için mtin bir amatlı yeri bar, men nagt del-dc nes'ye sövda cdyerin, diyen.

- O nehili bolyar? Nes'yen neçe möhletlik? diyşip, ondan soranlar.

- Hava, mohîet-e belleyerin. Men goyunlarımı sultan ölerine satyarm, diyip, Mırah hem düşündiripdir.

"Büy-e amatlı sövda eken" diyip, alıcılar onun goyunlarını düv-dagm ödenmişler.

-Mıralının bu sövdası hakdakı habar derrev Soltansöynüft Özüne-de yetenmiş. OnsofA ol:

"Kimmiş ol peli azan?!" diyip, tizden-tiz Mıralını köşge getirdenmiş-de:

-Yeri- hov, Mıralı, bu sofî edip yören işin netenet men ölerime goyun satar yalı, şefî aîkan aşdimı, men gazabımdan gorkmadm mı? diyen.

-Men sana peydah iş edibem gorkmahmışım mı, sol tanım?! diyip, Mıralı bolsa, arkaym gü-lümcirepdurdiyyer.

- O nehili peydah iş edipmişin? Nes'ye satan goyunların bahasını basım alçak bolup, meri çalt

Söylediklerine göre Miralî gençliğinde çobanlık yapmıştır. O, günlerden bir gün koyunlarını pazara çıkarmış. Alıcılar:

"Koyunların her biri kaç olur?" diye sorunca:

"Ben koyunlarıma yüz tenneden değer biçtim. Fakat alıcılar için binbir faydalı tarafı var. Ben peşin değil de, veresiye alış-veriş ederim" demiş.

"O nasıl olacak? Veresiyenin mühleti ne kadar?" diye ona sormuşlar.

"Evet, mühlet de belirledim. Ben koyunlarımı Sultan'm ölümüne (Sultan ölünceye kadar) satarım; o zamana kadar mühlet veririm" deyip Mirali anlatmış.

"Vay, ne güzel alışveriş" deyip alıcılar onun koyunlarını kapışmışlar.

Mirali'nin bu alışverişinin haberi hemen Sultanhüseyi'Ve ulaşmış. Bunun üzerine O:

"Kimmiş o art niyetli, kötü adam?" deyip Mirali'yi hemen apar topar saraya getirtmiş de:

"Hey Mirali, bu senin yaptığın işin nedir böyle? Benini ölümüne vade verip koyun satmak nedir? Sen aklını mı kaçırdın; benim gazabımdan korkmadır» mı?" demiş.

"Sana faydalı iş etmekten korkmam mı gerekir, Sultanım?!" diye Mirali gülümseyerek cevap verir.

"Nasıl faydalı iş ettin? Veresiye sattığın koyunlarının parasını bir an önce almak için benim

ölçeğimi dilöp gezcegin gömüp durmanmı neme?!
diyip, Soltansöyün barha gazaplanıp ugrapdır.
Mirah şol arkaymlığı bilen:

- O diyyenin -e, canı bar soltamm! Yöne *men den* goyun alanlar bir giden adam, men bolsa, ye kece. Onson men yeke özüm sen ölümünü dilescmem, bir giden adam ölmezliğin diler ahır! Ham ayt indi göreyin: Men sana yağşılık edip-midirin ya yamanlık?!

- Bay-bov, bu gep mundan çıkdı-ov! diyip, Sol tansöyün loh-loh edip gülüberenmiş.

hemen, tezirek ölmemi dileyeyeğin görünmüyor mu?" diyerek Sultanhüseyin oldukça kızıp bağırıp kalkmış.

Mirali o rahatlığıyla:

"Söylediklerin doğru Sultanım! Fakat benden koyun alanlar bir sürü adam, ben ise yalnızım. Sonuçta ben tek başına senin ölümünü dileysem de onlar, bir alay adam senin ölmezliğini dilerler! Haydi söyle bakalım şimdi ben sana kötülük mü yapmışım, iyilik mi?!"

"Vay anam, bu söz bundan çıktı" deyip Sultan Hüseyin kakhaha atıp gülüvermiş.

MIRALININ SÖVÜŞ EDİŞİ / MİRALİ'NİN SÖVÜŞ EDİŞİ (HAYVAN KESİŞİ)

Günlerin birinde Soltansöyün patışa Miralı garap:

- Mıhmançılığa barsam, mana sövüş so-yarmısmız? diyipdir.

Mırai hem:

-Onam bir gürrünü bor mı, tapsag-a birini so-yarıs, tapmasagam iki sövüş ederis, şahım! diyipdir. Soitansöyün gen galip:

- O nehil beyle bolyar, tapsafuz, birini, tap-masanız - ikisini?! düşünmedim-lö!

• Bu tayda düşünip-düşünmez yalı zat yok, şahım! Gofişi -golamdan tapsag-a karz alar-da, bir sövüş soyarıs.

Tapmasagam, neme Özimizin boğazca ge-çimiz bar, şom soymalı bolarıs, ana, sonda iki sövüş etdigimiz bolar, diyip, Miralı yığırıp, cogap beripdir.

Günlerin birinde Padişah SoltanHüseyin, Mi-rali'ye:

"Misafirliğe varsam benim için hayvan keser misin?" demiş.

Miraiide:

"Hiç onun lafı mı olur; bulursak birini keseriz, bulamazsak ikisini keseriz, şahım!" demiş.

Sultan Hüseyin şaşırıp kalıp:

"Nasıl yani, bulsanız birini, bulmasamz ikisini? Anlamadım".

"Bunda anlayıp anlamayacak bir şey yok, Şahım!. Konu komşudan bulabilirsek borç alıp bir hayvan keseriz.

Yok bulamazsak kendimizin gebe bir keçimiz var, onu keseriz. İşte o zaman iki sövüşümüz olur" diye Mirali gülümseyip cevap vermiş.

"DAŞDANAM BİR TELPEK BOR MI?" / TAŞTAN TELPEK (KALPAK) OLUR MU?

Bir gün Soltansöyün Miralını sözde yencek bolup, ona bene gelmecek bir yumuş buyrupdır: "Sen mana üç gün möhletin içinde daşdan bir telpek tikişber!" diyipdir.

-Sapağını tapıp bersen, üç güne-de goyman, tiker bereyerin, diyip, Miralı hem bada-bat aydıpdir.

- Ona nehili sapak gerekmiş? diyip, Sol-tansöyünem yan bermendir.

- Sapag-a sövüdin külünden işilen bolmaıdır, şahım!

- Hey, sövüdin külünden bir sapak bormı, akmak Miralı!

- Hey, daşdanam bir telpek bormı, akmak pa tışa!

Bu cogapdan son Soltansöyün yine yuv-dunıp galiberipdir.

Bir gün Sultan Hüseyin, Mirali'yi sözde yen-mek için ona yapılamayacak, yapılması zor bir iş buyurmuş:

"Sen bana üç gün içinde taştan bir kalpak dikip ver" demiş.

"İpini bulup verirsen üç güne de kalmaz di-kiveririm" diye Mirali de hemen cevap vermiş.

"Ona nasıl bir ip gerek?" diye Sultan Hüseyin hemen altta kalmadan sormuş.

"İp söğüdün külünden yapılmış olmalıdır, Şahım!"

"Hey, söğüdün külünden ip olur mu, ahmak Miralı!"

"Hey, hiç taştan lelpek (kalpak) olur mu, ahmak padişah!"

Bu cevaptan sonra Sultan Hüseyin yine yut-kunup kalmış.

BAYGUŞLARIN GUDACILIK GÜRRÜNİ / BAYKUŞLARIN DÜNÜRLÜK SOHBETİ

Günlerin birinde Mirah bilen Soltansöyün patışa bir yere baryar ekenler. Seherden ep-esli ara açanlarından son, bulanfi yolu giden harabaçılığın üstünden düşüpdür. Olar muna esevan edip barışlarına iki sanı bayguşun sesini eşidipdirler. Bayguşların hersi bir harabaa övrülen cayın üstünde otunp, gezekli-gezegine guk-da-gukmuşlar.

Mıdama Mirahm sözde basmak için amadlı pursat agtanp yören patışa bayguşların sesine dinşirgenip dtırupdır-da:

-Ey, Miralı, sen golayrakırma bar-da, şol bayguşların neme hakda gürrüü edycndiklerini bilip gel! diyipdir.

Mıralı hem: "Bolyar" diyip, onların yakmragma banp, ayak çekipdir. Bayguşlar her gezek "Guk" edişenlerinden sonra bolsa, hamala, olar bilen gürleşyen vah, Mıralı hem başını atıp durupdır. Şeyle yağdayda esli mahal eğlenenden son yankı bayguşların hersi bir yana uçup gidipdir. Mıralı bolsa, patışanın yanma dolanıp gelipdir. Soltansöyün:

-Yeri, onson, düşünen zadm boldu mı? diyip, Mıralıdan sorapdır.

-Hava, patışam, kemini goyan deldirin, diyip, Mıralı aydıpdır.

-Beyle bolsa, gür ber: olar neme hakda sohbet edyer ekenler?

-Biler boısan, şahım, ol bayguşların birinin-e yetişen oğı bar eken, beylekisinihem—durmuşa çıkaraymalı gizi. Ana, onson ogulh bayguş gızla gudaçılığa gelipdir. Yanı onların tüys gızışıp, algıt-salgıt davasını edip duran mahalı bolsa netcek asıl?!

-O nehili davamış? Olar neme üstünde onşup bilenoklarka? diyip, Soltansöyün has hem gızıklampdır.

-Mıralı sözünü devam edipdir:

-Ogullı bayguşa gizlisi: "Men bilen guda bolcagıh çm bolsa gizimin galınma kırk haraba tölemeli bolarsm" diyyer. Olam: "O-hov, birneme berrek düş! Yogsa men numça harabını nireden tapaym?!" diyip, salgıdı ychletcek bolyar. Ana, onların davalara- ha şol, şahım!

Yeri, onson, onların, "guk-gugma" goşup, senem-c başını atan bolyardm. Beytmen neman alamatı? diyip, patışa yine sorap beripdir.

-Vey, siz ona -da düşünmediniz mi?! Men bayguşlara: "Arkaym guda bohıberin ! Yurdun şasi Soltansöyün bolsa, haraba gıtçıhğı bolası yok!" diyip, ılalaşdınp gaytdım, diyip, Mıralı cogap gaytarıpdır.

Soltansöyün bu gezegem Mıralaa neme cogap berecegini bilmendir.

Günlerden bir gün Miralı ile padişah Sultan Hüseyin bir yere gidiyorlarmış. Şehirden bir hayli uzaklaştıktan sonra bunların yolu bir harabeliğe çıkmış. Onlar bu harebeliğe bakıp varırlarken iki baykuşun sesini duymuşlar. Baykuşların ikisi de harabe bir yerin üstünde oturup sırayla "guk guk" e tmoktey misler.

Sürekli Miralı'yi söz yansında yenmek için iyi fırsat kollayan Padişah, baykuşların sesine kulak vermiş de:

"Ey Miralı, sen yakınlarına var da şu baykuşların hangi konuda sohbet ettiklerini öğrenip gel!" demiş.

Mıralı de: "Olur" deyip onların yakınma varıp durmuş. Baykuşların her "guk" edişlerinden sonra ise sanki onlarla konuşmuş gibi Miralı başını sallarmış. O şekilde bir hayli durduktan sonra baykuşların her biri bir tarafa uçup gitmiş. Miralı ise Padişahın yanma donup gelmiş. Sultan Hüseyin:

"Haydi bakalım, anladığın bir şey oldu rnu?" diye Miralı'ye sormuş.

"Evet Padişahım, hepsini anladım bir parçasını bile kaçırmadım" demiş Miralı.

"Öyleyse söyle, onlar hangi konuda konuşuyorlar?"

"Bilsen Şahım., o baykuşlardan birinin yetişkin bir oğlu var; diğerinin ise gelin edilecek bir kızı var. İşte oğlu olan baykuş kızı olana dünürçülüğe gelmiş. Az Önceki onların hararetti bir şekilde konuşmaları algı-vergi meselesi olsa gerek, fakat ne edilebilir ki?"

"O nasıl bir davaymış? Hangi konuda anlaşılamamışlar ki?" deyip Sultan Hüseyin iyice meraklanmış.

Mıralı sözüne devam etmiş:

"Oğlu olan baykuşa kızı olan: Benimle dünür olmak istemen gerçek ise kızımın "kahn"ma kırk harabe ödemelisin, diyor öteki de: Ohoo, ne güzel düş! Ben bunca harabeyi nereden bulayım?" deyip başlığı hafifletmek istiyor. İşte onların davaları, problemleri bu, Şahım!"

"Öyleyse söyle, sen onların "guk guk"ma başını sallıyordun. Bu hareketin neyin işareti, alameti?" diye Padişah yine sormuş.

"Vay, siz onu da anlayamadınız mı? Ben baykuşlara: Çekinmeden dünür oluverin! Yurdun Şahı Sultan Hüseyin olunca harabenin kıtlığı olmaz" deyip anlaştıırıp döndüm" diye Miralı cevap vermiş.

Sultan Hüseyin bu defa da Miralı'ye ne cevap vereceğini bilememiş.

MİRALİ HEM VEZİRLER / MİRALİ İLE VEZİRLER

Soltansöyünt patıſa bir gezek Miralımı kcsgir payhası yiti sözleri için hczztclep, ona bir pençe tefine bercnmiş. Mum görüp, bahil vezirlerin gözi çıkaycak bolupdır. Oların biri patıſaa garap:

-Ey, ſahım, söze tefine beryen bolsafız, bizde-dc git deldir, ol-a, diyipdir.

-Beyle bolsa, sen Miralımı sözde yen. Onson men sana birem del, iki pence tefine bereyin diyipdir. Bu sözleri eşiden vezir Miralaa:

- Sen ya-ha yerin ortasının nirededigini ayt, bolmasa-da, patıſannn beren termelerini beri al! diyip, haybat urupdır. Miralı öz münüp oturan eşeğinin bir ayağının toynağına batmağım çom-maldıp:

-Yerin ortası-ha edil ſu tayda! diyipdir.

- Gepiiî dogn bolsa, onun subutlamasını-da ayt!

-Vcy, om subut etmek itin ansadı. Œol gör-kezen yerimin dört tÖveregini bütün elem-cahan boyunca aylan-da, ölçep çıkay!

Miralıdan bu cogabi eşiden vezir neme diyecini bilmen, dımıp duruberipdır. On Lift bolşuna canı yanan ikinci vezir Miralımı alkımlap:

- Sen ya-ha asmandaki yıldızların sanını ayt, yogsa-da yankı termeleri ızına gaytar! diyipdir.

Miralı hem seginmen, münüp oturan eşeğinin sağrısını sıpalap:

- Menin ſu eşeğimin guyrugmdaki gılları göröydn gerek?! Asmandaki yıldızların sanı solara des- dendir, diyip, cogap gay tarıpdır.

- Bcylcdİğine nedip mandırcak? diyip, vezir has dızmaç gürleri.

- Inanmasan, onların ikisinem yeke yekeden sana-da görey!

Bu sözi eşiden ikinci vezirin hem paltası daſa değene dönedir. Onson üçüncü vezir has hı-cuvlanıp, atını debsep, Mirahnm üstüne abanıpdır-da:

- Bile"/ bolsan asmandan bir tovLigiâ ses: gelyer. Œol nGrî.2 diyip gıgıryar? Bcr cogabımı, ya da al beri tennekvi, diyipdir.

-Ham, biraz gıssaiıma bakalı. Dinlep göreyin, diyip, Miralı asmana din salan kiſi bolupdır. Izm-dan hem kcyphonyılgırıp:

• Ay, dogrudanam, bu bolşumıza onun neme diyyeninc düşünmek hczil bercek del öydyen, diyipdir.

Pirimi paſdı hasplan vezir:

- He, bolşumuzın nemesi barmış?! Ondan yöne: "Sertini" çözüp bilemok" diy-dc, oklay-da termeleri berik diyip has dızap ugrapdır.

- Tenncleri her mahalam oklap yetişcrin-le.

Padıſah Sultan Hüseyin bir defasında Mirali'yi derin, keskin aklı ve sözlerinden dolayı takdir edip ona bir avuç "tefine" vermiş. Bunu gören kıskanç vezirlerin gözü çıkacak gibi olmuş. Onların biri Padiſah'a dönüp:

"Ey Œahım, söze "tenne" veriyorsanız, bizde de kıt değildir, o" demiş.

"Öyleyse sen Mirali'yi sözde yen. Ondan sonra ben sana bir değil, iki pençe "tenne" vereyim" demiş. Bu sözleri işiten vezir, Miraii'yc:

"Sen yerin ortasının nerede olduğunu söyle, olmazsa (bilemezsen) Padiſahın verdiği tenneleri beri ver" diye gözdağı vermiş. Mirali, bindiğı eşeğin bir ayağının toynağını parmağıyla gösterip:

"Yerin ortası işte tam burada!" demiş.

"Sözün doğruysa, ispatını da söyle!"

"Vay, onu ispat etmek çok kolaydır. Œu gösterdiğini yerin dört civarını bütün cihanı dolaş da ölçü ver.

Miralı'den bu cevabı işiten vezir no diyeceğini bilemeyip oturup kalmış. Bu olana canı sıkılan (yanan) ikinci bir vezir Mirali'ye yaklaşıp:

"Sen gökyüzündeki yıldızların sayısını söyle. Yoksa aldığın paraları geri ver!" demiş.

Miralı ise hiç çekinmeden (endişelenmeden, beklemeden) bindiğı eşeğin sağrısını okşayıp:

"Benim ſu eşeğimin kuyruğundaki kılları görürsün herhalde? İşte gökyüzündeki yıldızların sayısı onlara denktir" diye cevap vermiş.

"Öyle olduğuna nasıl inandıracaksın?" diye vezir heyecanlı bir şekilde bağırmiş.

"İnanmazsan, onların ikisini de tek tek say gör!"

Bu sözleri işiten ikinci vezirin de baltası daſa değmiş gibi olmuş. (Baltayı taſa vurmuş; sert taſa çattığını anlamış). Ondan sonra üçüncü vezir de büyük bir hevesle atını depib Miralı'nın üstüne sürmüş de:

"Biliyor musun gökyüzünden bir tavuğun sesi geliyor. O ne diyerek ölüyor? Ver cevabımı ya da ver paraları geri" demiş.

"Haydi, biraz sessiz olun bakalım. Dinleyeyim" deyip Mirali, gökyüzüne kulak salmış. Hemen arkasından keyifle gülümseyip:

"Ay, doğrudan da bu halimizle onun ne dediğini anlamak kolay şey olmayacak galiba" demiş.

Hilesinin tuttuğunu (hedefe vardığını) hesaplayan vezir:

"Ec, halimizin neyi varmış? Açıkçası, senin şartını, sorunu çözemedim, de de, paraları buraya fırlat" diye diye iyice yaklaşmış.

"Paraları her zaman veririm. Fakat du-

Yöne bolşurmzm yekece yetmezi bar, şom bir ay-dayın, diyip, Mirali bolsa, hiç darıkman cogap gaytanpdir-

- Aydip otur, neme yetmezi barmış? diyip, vezirem ıza tesenok.

-Görüp dursun -a sen-e at üstünde, men bolsa, eşekli. Onson asmandaki tovuga sen has golay, men bolsa, daş bolyan. Sonun üçinem o diyyen zadını sen açık eşidyensin, men velin, o diyen ayıl-sayıl edip bilmen durun-da! diyip, Mirali ona düşündiripdir. ■

-Ehli bahanan şol bolsa, on ugruni tapmak km del: inha men atıma mün-de dinley, diyip vezir atdan böküp düşüpdır-de, om Miralaa hodürêpdır. Mirali hem onun atının üstüne münüp, elin ornaşıpdır. Sonra hem gaytadan asmana din salan bolupdır-da:

-O tovug-a: "At — Miralmmk1, eşek bolsa, vezirinkidir" diyip, gıgıryar eken! diyip, gülüp, cogap beripdir.

Miralmm bu garaşılmadık cogabma yankı vezir serpmenden gaydan yalı bolupdır. Onyança Soltansöyün patışa hem el çarpıp gülüpdır-de:

- Bcrekella, Miralı! Doğrıdan hem şeyle, sürüber arkaym, atam senki lennelerem! diyipdir.

BİZ ADAM D EL MÎ? / BİZ ADAM DEĞİL MİYİZ?

Soltansöyün bütün Horasana höküm etse-de, sineğe hökünü edip bilmelidir. Ol Miralaa yüzlenip:

- Hey, sineğin yok yeri barmıka? diyip sorapdır.

Mirali ona.

- Adam bolmadık yerinde sinek bolmaz! diyipdir.

Soltansöyün öz yanından Mirahm şu sapar gepde yenerin diyip oylanıpdir-da:

-Atlan! diyipdir.

Olar bir çöl-beyevana barıp düşenlerinde, bir sinek "vızz" edip gelipdir-de, Soltansöyünün yüzüne gonupdır:

Soltansöyün Miralaa garap:

- Adamsız yerde sinek bolmaz diymemidin? Bu neme sinek delmi? diyipdir.

Mirali ona:

- İkimiz neme adam delmi?! diyip, cogap veripdir.

rumumuzun bir eksikliği, kemçiliği var. Onu bir söyleyeyim" deyip Mirali, hiç endişelenmeden, çekinmeden cevap vermiş.

"Söyle, ne eksikliği varmış?" diye vezir de geri durmayıp söylemiş.

"Görüyorsun ya, sen at üstündesin, ben ise eşekliyim. Sonra bu şekilde gökyüzündeki tavuğa sen daha yakınsın, ben ise uzağım. Bu yüzden onun söylediklerini sen açık işitiyorsun, ben ise onun dediklerini ayırt edemiyorum" diye Mirali ona anlatmış.

"Bütün bahanen buysa, onun çaresini bulmak zor değil, işte gel, benim atıma bin de dinle" deyip kızgın vezir attan inmiş de, onu Mirali'ye vermiş. Mirali de onun atının üstüne binip elini yerleştirmiştir. Sonra da tekrar gökyüzünü dinlemeye başlamış ve:

"O tavuk, at Mirali'nin, eşek ise vezirindir, diye bağıryor, ötüyor" diye gülüp cevap vermiş.

Mirali'nin bu beklenilmedik cevabı karşısında o vezir, duvara çarpmış gibi olup şaşırıp kalmış. O sırada Padişah Sultan Hüseyin de el çarpıp glümüş de:

"Aferin Mirali! Gerçekten de öyle; rahatça, çekinmeden sürü ver. At da senin, paralar da!" demiş.

Sultan Hüseyin bütün Horasan'a hükmetse de sineğe hükmedememiş. O Mirali'ye dönüp:

"Hey, sineğin olmadığı yer var mıdır?" diye sormuş.

Mirali ona:

"insanın olmadığı yerde sinek de olmaz!" demiş.

Sultan Hüseyin, kendi kendine Mirali'yi bu sefer sözde yenerim (yeneceğini) diye düşünmüş de:

"Atlan!" demiş.

Onlar, bir çöle varıp atlarından indikleri sırada bir sinek "vızz" edip gelmiş de, Sultan Hüseyin'in yüzüne konmuş.

Sultan Hüseyin Mirali'ye:

"Adamsız yerde sinek olmaz dememiş miydin? Bu ne, sinek değilmi?" demiş.

Mirali ona:

"İkimiz neyiz, adam değil miyiz?" diye cevap vermiş.

GTSG A YORGAN / KISA YORGAN

Soltansöyün öz vezirlerinin akıl-payhasını saygarmak için, onların hemmesini köşge yıg-

Sultan Hüseyin, vezirlerinin akıl ve idrakini ölçmek, öğrenmek için (onların) hepsini saraya

napdır-da, gısğa yorgam kellesine bürep, inciğini açıp yatıdır. Vezirlerine:

-Şol yorganı menin ayağımın aşığına yetirin! diyip buyrupdır. Vezirleri nehili oyfiansalar-da her hili tagalla etseler de, onuñ terini ta pittandılar.

Soltansöyün in sonunda yorganın aşığından:

- Mirali, sen yokmusın ? diyip gıgırıdır. Mirali

ona:

-Soltanm gaharı gelmese, yetireyin, diyipdir.

Soltansöyünün yorganın aşığından sesi çı-
kıpdir:

-Yorganı ayağımın aşığına yetirmesen, ga-
hanm geler.

-Mirali yanındaki yatan gamçıını alıpdir-da,
sol tanın yalanaç inciklerine mekem çalıdır. Sol-
tanm ayaklan şol bada yorgana çolanıdır. Soltan
yerinden galip:

-Neme üçin urdun? diyip soranda, Mirali ona:

-Buyrugma amal edip, yorganını ayağına ye-
tirdim. Aslında sen neme üçin yorganına göre
ayak uzatmadın?! diyip, cogap beripdir.

toplamış da, kısa yorganını kafasına örtüp ayakları
açık yatmış. Vezirlerine:

"Şu yorganı ayaklarımın ucuna kadar ye-
tirin,örtün" diye emretmiş. Vezirleri ne kadar dü-
şünmüşlerse de, her çeşit yolu denemişlerse de,
onun çaresini bulamamışlar.

Sol tan Hüseyin en sonunda yorganın altından:

"Mirañi, sen yok musun?" diye bağırmiş. Mirali
ona:

"Sultan'm kahrı gelmezse yetireyim, örteyim"
demiş.

Yorganın altından Sultan Hüseyin'in sesi gel-
miş:

"Yorganı ayağımın ucuna yetiremezsen kah-
rım gelir".

Mirali, yanında duran kamçıyı almış da, Sul-
tan'm çıplak ayaklarına güçlüce vurmuş. Sultanın
ayaklan hemen o an yorgana dolanmış (yorganın
altına girmiş). Sultan yerinden kalkıp:

"Niçin vurdun?" diye sorunca Mirali ona:

"Emrine uyup yorganını ayağına kadar yc-
tirdim. Aslında sen niçin yorganına göre ayak
uzatmadın?" diye cevap vermiş.

Kemine

SENHEMYETDİĞİNİ AL / SEN DE YETİĞİNİ AL

Bir gün Havaa gidip, sövdası onup gelen bir
sövdager Keminee üsti gülbentli bir buğrıçı be-
renmiş. Kemine hem om alıp gaydyar. Getirip ga-
pısmıda çökeryer-de:

Gelin hav, biyz gerekli, don gerekli, diyip gıgı-
ryar.

Adamlar gelip, onun zatlarını paylaşıpdırlar.
Şol vagt Kemine ayalma:

Gel hav, sen hem yetdigin al diyip gıgıryar.

Bir gün Hive'ye gidip alış-veriş yapıp gelen
bir tüccar, Kemine'ye yüklü bir deve vermiş. Ke-
mine ise onu alıp dönmüş. Getirip kapısına çö-
kertir de:

"Gelin, hey, bez gerek mi, elbise gerek mi!"
diye bağırır.

Adamlar gelip onun eşyalarını paylaşmışlar.
O sırada Kemine karısına:

"Gel hey, sen de yetiştigini al!" diye bağırır.

SALMA GÖZÜNDEN / SALMA GÖZÜNDEN

Kemine bir gün Öyünde otırka, işikdeki uh yol-
dan bir atlı yiğit geçip baryan ekon. Onun ayali
yankı yiğidi smlap:

-Govı atın üstünde onat gizil donlı yigıt baryar
ekeni, diyenmiş. Sonda Kemine ayalma:

Kemine diyir, keplebersem, kep bolar,

Keplemesem, haysı derdim dep bolar,

İl içinde atlı, donlı kop bolar,

Carrı gadırdam salma gözünden, diyip, cogap
berenmiş.

Bir gün Kemine evinde otururken kapısının
önündeki büyük yoldan atlı bir genç geç-
mekteymiş. Karısı o genci gözden geçirip:

"Güzel atın üstünde, güzel kızıl elbiseli oğlan
gidiyor" demiş. Bunun üzerine Kemine karısına:

"Kemine der,söyleyiversen söz olur,

Söylemesem, hangi derdim denilir,

Halk içinde atlı, elbiseli çok olur,

Karı kadirliini (yakınını; kocanı) salma gö-
zünden" diye cevap vermiş.

BEŞBÖRÜK / BEŞBÖRÜK

Keminelelerin obasında özüne gövni yetip escersircyen bir ayal bolupdır. Ol ayalın her hili nusgada bolan uluñ-kıçılı beş sanı börüğü bar eken. Şon üçinem ona Beşbörük lakamını beripdirler.

Bir gün şol Beşbörük bir adama her hili yomak atıp, o ken beryer ve yansa alyar. Ol adam gaytargı tapman, Keminenin yanma gelipdir:

-Molla Kemine, Beşbörüg-e mana değıp, meni yansılup, masgara edip yör, sodan bir menin arımı alıp bersene! diyyer.

Kemine:

- Bolyar; gabat gelse, çaknışıp göreyeris, diyyer.

Bir gün Kemine Beşbörüklerin öylerine bar-yar. Beşbörük Kemincni görüp:

- Gele verin, diyyer. Kemine:

- Geldik, diyip, öye girip oturyar hem telpegini ve onun içindeki iki sanı keçe işliğı çıkarıp, üçüsini hem hatarlaşdırıp yanında goyyar. Beşbörük yersersirep:

- Be, molla Kemine, telpeginiz üç dağı bar ekeni -hov! diyip, habar gahp başlayar. Kemine:

-Ay, hava, gelin, eyesiz şu garipliğın derdinden suların sanını beşc-de yetirip bilmedim, diyyer.

Ayal gürrüniri özüne tarap gışanlyandıgını duyup ve öz çakı deldiğini tanap, çağasının budundan burup alyar, om agladyar, sonra difidircek bolan bolup, daşarık süzüberyer.

Kemine hem Önüne eberilen çayı içip, çıkıp gidyer. Son helki ar aldırarn adam düşüp, Kemineden, "Nchili boldı?!" diyip sorayar. Kemine:

- Ay, Han oğul, bolmadı, ol ayal tabını duy-dımı-nctdimi, scniñ arını hem aldırman, çıkıp gaçdı, diyen.

Keminelelerin obasında kendini beğenmiş, çok bilmiş bir kadın varmış. O kadının irili ufaklı çeşit çeşit beş tane bÖrügü varmış. Bunun için ona Beşbörük lakabını vermişler.

Bir gün bu Beşbörük bir adama söz atıp sür-tünür ve onu alaya alır. O adam karşılık ve-remeyip Kemine'nin yanına gelmiş.

"Molla Kemine, Beşbörük bana laf atıp, alaya almakta, maskara etmektedir. Şunun benim öcümü alıversene!" der.

Kemine:

"Olur, rast gelirse çalışırız, vuruşuruz" der.

Bir gün Kemine Beşbörüklerin evlerine gider. Beşbörük, Keminc'yi görüp:

"Geliver" der. Kemine:

"Geldik" deyip eve girip oturur. Kalpağını ve onun içindeki iki keçe işliğı çıkarp üçünü de katlayıp yanma koyar. Beşbörük alaylı alaylı:

"Be Molla Kemine, kalpağınızın üç dağı, nişanı varmış!" diye laf vurur. Kemine:

"Ay, evet gelin. Sahipsiz şu garipliğın derdinden bunların sayısını beşe çıkaramadım" der.

Kadın lafın kendisine doğru meylettiğini görür ve bunun kendi işi olmadığını anlayıp çocuğunun budunu burup onu ağlatır. Sonra avutmak, susturmak için dışarı kaçırır.

Kemine ise önüne getirilen çayı içip çıkıp gider. Sonra Öcünü aldırarak isteyen adam rast-gelip Keminc'ye "Nasıl oldu?" diye sorar. Kemine:

"Ay, han oğul, olmadı. O kadın bu meseleyi duydu mu, ne etti mi bilmem senin Öcünü aldırmadan çıkıp kaçtı" der.

ARIP GELEN MIHMANDIR / YORGUN GELEN MİSAFİRDİR

Kemine birine mihman bolyar. Baran vag-tmda, olar çekdirme bişirip oturan ekenler. Emma ol övün ayali naharmı gışanıp, Kemine basımtrak turup gitsin diyip, eşitdiriprege-de:

- Dog geçin etidir, doğar ayda-da bişmez, diy yer.

Ayalın tutan guşmı eyyem ütüp goyan Kemine-de:

- Ay, arıp gelen mihmandır, altı ayda-da gitmez, diyyer.

Kemine birine misafir olur. Vardığı sırada onlar çokdirme (Bir çeşit et yemeği) bişirmektevmişler. Fakat o evin kadını, yemeğini kısıkanıp Kemine tezce kalkıp gitsin diye işittirecek şekilde.

"Tok keçinin etidir, gelen ayda da pişmez" der.

Kadının hilesini anlayan Kemine de:

"Ay, yorgun-argm gelen misafirdir, altı ayda da gitmez" der.

SİZE BOLYA LA, BİZE BOLANOKMI? / SİZE OLUR DA BİZE OLMAZ MI?

Kemine Maraa gelyer eken, yolda bir dayhan hayatda hem hihlenip, hem çil galdınp yören eken.

Kemine, Man'ya gelmekteymiş. Yolda bir çift-çi avluda hem mırıldanıyor hem de arık ya-

Kemine durupdur-da din salıp başlapdır. Dayhanın aydımı bozup aydyanım anıp içmeğini scr-pipdir-de, çilin ol ucundan bozup ugrapdır. Mum gören dayhan gati sesi bilen gıgmp başlapdır:

- A-hav, cdyenin neme, edilen çili bo-zubermek bormi?

Onda Kemine:

- Siz bizi gazalimizi bozanızda, biz sizifi çilinizi bozanımızda bolmayamışmı? diyyer.

YAĞIŞ YAĞAN GİCESİ / YAĞMUR YAĞAN GECE

Günlerde bir gün Kemine bir garip öye banp:

- Mıhman alarmınsız? diyyer.

Olar: .

- Ey, iymege-içmege zadımız bolmasa-da yat mağa yerimiz-e bardır, geliberin! diyyer.

Kemine:

- Yatmak için el yalı yeri gisganmasanız bol-yar. "Banm beren uyalmaz" diyipdirler, diyip Öye girip oturyar.

Kemine görse, öy eyesi bir zat gaynadyarmış. Emma ol "gaynatma" bişer yerde bişmeyer. Oğ-lanlar yatışyarlar. Ahırı Kemine onların neme gay-nadyandıklarını sorapdır. öyeyesi:

- E mıhman, netcek derdimizi gozgap! Biz aç, iyere-içere zadımız yok. Oğlancıklar hem aç bo-lansonlar, "aç]gyans...nan" diyip goymayarlar. Biz hem solan aldap yatırmak için, gazana daş salıp "inha, guzucıkıanm, nahar bişcek, hclı bişer, sindi bişer..." diyip, oları güymep yahryans, diyyer.

Kcminenin bu durmuşa, ılayta-da yankı aç ça-gacıklara yüreği avayar. İne, onsoft ol il yatıp it uklan son: "Ol hannasın yığanı düyreni ili hakidir. Sona görç-de "Ogrıdan ogra halal" diyleni edeyenin-de, bu neresse çağaların haki için, alla geçirer" diyip, içini geblcdip, ol obanın hısıt ba-yının gapısmdaki baggoyunların birini alıp gayd-yar. Onı mıhman yerine getirip soyyar -da:

- İne, uyam, govur, bişir-de çağalarını doyur, diyyer.

Son dokça oğlanlar yatmak için, yerlerine gi-renlerinde, Kemine eline bir suvlı kündük ve elek alıp, öyün depesine çıkar. Kemine tüynükden elek bilen bu oğlancıkların üstüne suv sepeleyer. Oğlancıklar yağış yagyandır öydüp, derrev yat-yarlar.

Ertesi bay goynunu yoklap: "Şol gonşj öy-müze bir del adam gelipdi veli, megerem; sonun işidir! "diyip, Kemi nen in mıhman bolan yerine gelip, onların oğlancıklarından osmakdadıp:

- Hey, et iydinizmi? diyip sorayar.

Onla oğlancıklar:.

piyormuş. Kemine durup kulak vermiş. Çiftçinin şarkıyı bozup, yanlış söylediğini anlayıp ke-peneğini atıp arığın o ucundan bozmaya baş-lamış. Bunu gören çiftçi avazının çıktığı kadar ba-ğırmaya başlamış:

"Hey, senin yaptığın nedir; yapılan arığı boz-mak olur mu?" O zaman Kemine de:

"Siz bizim gazelimizi, şarkımızı bozarken oluyor da, biz sizin arığınızı bozunca olmuyor mu?" demiş.

Günlerden bir gün Kemine fakir bir eve varıp:

"Misafir kabul eder inisiniz?" der.

Onlar:

"Hey, yemeğe içmeğe bir şeyimiz olmasa da yatmaya yerimiz vardır, gel!" der.

Kemine:

"Yatmak için el kadar yeri kıskanmasanız olur. Varını veren utanmaz, pişman olmaz demişler" deyip eve girip oturur.

Kemine baksa, ev sahibi bir şey kay-natmaktaymış. Fakat o "kaynatma" bir türlü piş-memiş. Çocuklar yalarlar. Sonunda Kemine on-ların ne kaydattıklarını sorar. Ev sahibi:

"Ey konak, derdimizi deşip de, uyandırıp da ne edeceksin! Biz açız, yiyecek içecek bir şeyimiz yok. Çocuklar da aç oldukları için "açız..., ekmek" deyip bırakmazlar; susmazlar. Biz de onları kan-dırıp yatırmak için, kazana taş koyup" işte ku-zucukıarım, yemek pişiyor, şimdi pişer hemen pi-şiyor..." diyerek onları oyalayıp yatırırız" der.

Kemine'nin bu hayata, özellikle de aç yatan çocuklara yüreği yanar. İşte, ondan sonra o, il yatıp it uyuyunca "O pintinin, aç gözün derip-topladığı elin hakkıdır. Buna göre de "Hırsızdan hırsıza (hırsızlık) helaldir" denileni yapayım da, bu küçük çocukların hakkı için, Allah affeder" diye kendi kendine içinden söyleyip o obanın cimri ağasının kapısında bağlı koyunlardan birini alıp getirir. Onu misafir kaldığı yere getirip kesmiş ve:

"İşte al kardeşim pişir de çocuklarını doyur" der.

Sonra etten yiyip doyan çocuklar yatmak için yataklarına girince Kemine eline bir su testisi ve elek alıp evin tepesine çıkar. Kemine çatıdan elek ile bu çocukların üstüne su serper. Çocuklar yağ-mur yağdığını düşünüp hemen yatarlar.

Eİtesi gün ağa koyununu arayıp bulamaz ve "Şu komşu evimize yabancı bir adam gelmişti, herhalde onun işidir!" deyip Kemine'nin misafir ol-duğu yere gelip onların çocuklarını deneyip:

"Hey et yediniz mi?" diye sorar.

Bunun üzerine çocuklar:

- Hava, iydik! diyyerler.
Bay:
- Haçan iydiniz? diyyer.
Oğlancıklar:
Ho-o-1 yağış yağın gicesi, diyip cogap bery erler..
Bayın paltası daşa değip:
- Vah bular-a Öten yazkı yağış yağın gicclerde iycnlcrini yatlayarlar-ov, diyip, lapıkç bolyup gaydyar.

"Evet yedik" derler.
Ağa:
"Ne zaman yediniz?" der.
Çocuklar:
"Şu yağmur yağın gece" diye cevap verirler.
Ağanın baltası taşa delip (umduğunu bulamayıp)
"Vah, bunlar geçen bahar yağmur yağın gecelerde yediklerini hatırlıyorlar" deyip bozulup döner.

TOVUKBOLSA YOLDA GIGIRAR / TAVUK OLSA YOLDA ÖTER...

Bir gün Kemine birine mihman bolyar. Şol vagtlar gazanda bir zat bişirilyen eken. Emma onun mihman bolan yeri zatlı adam bolsa-da, gati husit eken.

Öy eyesi ayali bilen maslahatlaşıp, mihmanı ugradıp, nahar iymekçi bolyarlar. Keminenin önüne gati-guti nan atyarlar. Kemine gati acıgan hem bolsa gazan bugarıp duransoi: "Ay, şundan iyerin-Ie"diyip işde saklayar.

Ayali yılman bişirip gelyer, om hem asma sebede saıp, asıp goyyar-da, gazanı hem düşürüp, beyle de goyyar.

Öy eyesi:

-Yatar vagtı hem bolupdır-ov, diyip, düşek-zat şahşdırıp, yatmak bile bolyarlar.

Kemine-de bialaç yatmalı bolyar emma aç bolanson gözüne çiş kakılan yalı, ukusu tutmayar.

Ol ahırı açlığa çıdaman, gicenin bir vagtı tur-yar-da yuvaşhk bilen helki gazanın gapagını ayırıp, elini içine aylayar. Görsa, bitirdiğine atılan iki sanı gaz mazalıca bişipdir.

Kemine onu alyar-da, gazan boş durmasın diyip, dulda duran iki sanı çarığı gazana oklayar.

İndi nan gerek. Ol dtih sermeşdirip, helki asma sebedi tapıp, içinden nan alyar-da, gaz eti bilen yumşak nam iyip, naharını mazalıca yetiryer.

Kemine: "öz edişinize göre" diyip köteklerinden hem iki sanı horazı alıp, goltugma salyar.

Kemine dan atmanka, mihman yirmi turuzıp:

- Menin zerur bir yere yetmeli işim bar, sag oturun men-e gitcek, diyyer. Öy eyesi:

- Dan atıp, tovuk dağı bir gıgırsın ahırı, diyyer.

Onda kemine:

-Ay, tovuk bolsa yolda gıgırar yörer-de, men gideyin, diyyer. Öy eyesi:

- Be, senin bilen bir mazalı oturişip, biri-birimizi tanaşip hem bilmedik, uh-kiçiligin menden nenenke? diyyer.

Kemine:

- Neçc yaşadın cancagaz? diyyer.

Bir gün Kemine, birine misafir olur. O sırada kazanda bir şey pişirilmekteymiş. Onun misafir olduğu yer, varh-devletli olsa da oldukça cimriymiş.

Ev sahibi karısıyla görüşüp, anlaşıp yemeği misafiri gönderdikten sonra yemeye karar verirler. Kemine'nin önüne katı-kutu ekmek atarlar. Kemine çok acıktığından kazanın buharlaştığını, tüt-tüğünü görünce "Ay, şundan yerim" deyip iştah saklar; karnını tam doyurmaz.

Karı sıcak ekmek pişirip gelir. Onu da asma sepete koyup asar. Kazanı da indirip bir kenara koyar.

Ev sahibi:

"Yatma zamanı geldi" deyip yatak-döşek serip yatmaya kalkarlar.

Kemine de çaresiz yatacak olur. Fakat aç olduğu için gözüne şiş saplanmış gibi uykusu tutmaz.

O sonunda açlığa dayanamayıp gecenin bir vaktinde kalkar da, yavaşça o kazanın kapağını kaldırıp elini içine salar. Bakar ki, bütüncce atılan iki kaz güzelce pişmiş.

Kemine onu alır da boşkalmasın diye kenarda duran iki çarığı kazana atar.

Şimdi ekmek gerek. Etrafı gözetleyip o asma sepedi bulup içinden ekmek alır da kaz eti ile yumuşak ekmeği yiyip yemeğini güzelce yer, bitirir.

Kemine "Kendi yaptığınıza göre; karşılık" deyip, kümeden iki horoz alıp koltuğuna atar.

Kemine tan atmadan, ev sahibini kaldırıp:

"Benim hemen bir yere yetişecek işim var. Sağ-selamet kaim, ben gideceğim" der. Ev sahibi:

"Tan atıp,tavuklar bir ötsün bakalım" der.

Bunun üzerine Kemine:

"A}", tavuklar yolda ötüverir be; ben gideyim" der.

Ev sahibi:

"Ben seninle iyice bir oturup birbirimizle tanışmadık. Büyüklüğün-küçüklüğün bana göre nasıl?" der.

Kemine:

"Ne kadar yaşadın, cancağız?" der.

Öy cyesi:

- İki otuz bilen oncağaz, diyyer-de:

- Sen nece yaşadın ? diyip, Kemineden sorayar.

Kemine:

-Ay,, açık bilmeyerin-e veli, çarık batır gazan gala çozup, gaz ham kovup çıkaran vagtlarında, men hem asma sebetden yanı nan alıp bilyence oğlancık ekenim diyip, beryer.

Mundarı son Kemine hoşlaşıp, yola düşyer.

Dan ntyar, gün dogyar. Keminenin rıhman yeri örüşyer. Eri heleyine:

- "Mıhmaru atar, başım gutar" diyipdirler. Gazanı atar bakalı, indi bir arkaym nahar cıncı! diyyer.

Hciyi gazanı atarıp, aşağına ot salıp ugrayar. Çorba gaynap ugranson belki gatı çarıklar şakırdap, ala zenzele ed yerler.

-Eri:

- Hciy, gazanın yaman giipürdisi zor-da? diyyer.

Heleyi:

- Ay, rıhman gidensoı, bereket ineyendir-de, diyyer.

Sofi gazanı açıp görseler, çarıkların bağı çemçe çolaşıp çıkar. Sebedi barlasalar, ol-da takırıp yatır.

Eri:

- Vah, aydıp hem gitdi veli, men işigaydan düşünmendirin, diyip, Keminenin ızmdan kovyar. Kemine bolsa, içmeğini çövre geyip, yol bilyen arkaym yörep baryar.

Helki adam bir hayukdan son, Keminenin ızmdan yetyer.

Kemine ondan:

- Yeri, ırlcps'iniz-le, nire alakcap baryarsımsız? diyip sorayar.

Ol adam:

- Menin Kemine diyen bir mıhmanım bardı. Ol şöyle-şeyle iş ctdi, diyip, bolan vakanı ona birin-birin aydyar. Onda Komine:

-Ol adam bizin öymüze hem gelip, sonun yalı iş edip gitdi. Menin hemhezir şom kovalap barşım diyyer.

Bular şunlukda bile tirkeşip baryarlar. Birden yol ikee ayrılır. Şol yerde Kemine ol adama garap:

- Onun haysı yol bilen gidendiği melim del. Sonun için sen o yoldan git, men hem bu yoldan gideyin; birimize düşmasa, beylekimize düşar, diyyer.

Buların her haysı bir yol bilen aynhşip gidyerJcr.

Ev sahibi:

"İki otuz ile oncağaz" der de:

"Sen ne kadar yaşadın?" diye Kemine'ye sorar.

Kemine:

"Ay, tam bilmiyorum, fakat çarık bahadır Kazan Kaleye hücum edip Gaz Hanı, kovup çıkardığı zamanlarda ben de asma sepetten taze ekmek alabilecek kadar bir çocuktum" diye cevap verir.

Bundan sonra Kemine, vedalaşıp yola çıkar.

Tan atar, güneş doğar. Keminenin misafir olduğu ev, uyanmaya başlar. Kocasını karısına:

"Misafiri gönder, başını kurtar" demişler. Kazanı ocağa koy bakalım. Şimdi rahatça bir yemek yiyelim!" der.

Karısı kazam koyup, altını ateş yakmış. Yemek kaynadıktan sonra, katı çarıklar çakırdayıp, patırdamaya başlarlar.

Kocası:

"Kan, kazanın şakırtısı, küpürtüsü yaman fazla?" der.

Karısı:

"Ay, misafir gittikten sonra bereket geldi" der.

Sonra kazanı açıp bakarlar; çarıkların bağının kepçeye dolaştığını görürler. Sepeti kontrol ederler o da takırayıp, kurumuş.

Kocası:

"Vah, söyleyip de gitti fakat ben bedbaht anlamadım" deyip Kemine'nin peşinden gider. Kemine ise kepenegini ters giyip yol boyunca rahat rahat yürüyüp gitmektedir.

O adam ise bir süre sonra, Kemine'nin peşinden yetişir.

Kemine ona:

"Hey, yorulmuşsunuz, böyle nereye koşuyorsunuz?" diye sorar.

O adam:

"Benim Kemine adında bir misafirim vardı. O şöyle şöyle iş yaptı" deyip olan olayı ona tek tek söyler. Bunun üzerine Kemine:

"O adam bezim evimize de gelip, bunun gibi yapıp gitti. Ben de şimdi onun peşinden sürüp geliyorum" der.

Bunlar, böylece dizilip,koşulup giderler. Birden yol ikiye ayrılır. Oradan Kemine o adama:

"Onun hangi yol ile gittiği belli değil. Onun için sen o yoldan git, ben de bu yoldan gideyim, birimize rast gelmezse, diğerimize rast gelir" der.

Her ikisi de bir yola girip ayrılışp giderler.

HAKİKİ ADI HALK DAKAR / HAKİKİKİ ADI HALK TAKAR

Komine şahir Man ctraplarında yaşasa-da, Amıdcrya boylarına ve Hıva ülkelerine hem gezence gider eken. Kemine suhanver, gürrünçi alımları ve onların sözlerine sarpa goyyan adamları govı görer eken. Biderck lakgı kelpenler bilen yağdayım tapsa, aragatnaşık etez ekeni.

İne ol bir gezek Hıvaa banpdır. Hemişeki mılman yeri onun önünden çıkıp, ulı hormat bilen garşılapdır. Ay berip oturan mereke Kemineni görüp, Ör turup, onı tere geçiripdir. Nahar-engamdan son: "Sohbetin sarayı geldi" diyşip, gürrünün nobatım Keminee beripdirler. Şol gezek ol özinin "Gcler" goşgusmdan sohbet açanmış. "Gan çaykamp, kırk günde cana gelir", "On yaşda hatamı kurana gelir", "Gizil donun içinde yağşıyaman tanıtırmaz", "Gep desterhana gcler", "Dövlet imana gelir" vah cümlelerini eşidip, adamlar yöne kelle yaykaşip; "Acap bir dana kişi ekeni" diyşip oturanlar. Asla, olar Kemineni dinlemeği ile belli bağşıları dinlenden kem görmelidirler.

Şol baran yerlerinde birinin dağı oğlu bolaysada:

-Ay, Kemine ata, şu çağa bir at goyup berreverİ, diyşip, muna yüzlener ekeni. Şeyle bolanda Kemine:

-Vah, vah oğul, menin dakcak adım vngtlayın bolar. Haçan-da yiğit yetip, yigrimi beşi arka atan-son, ona ulı il bir at dakar, şol adanı onun ömrüne layık at bolar. Onun yer yüzünde hemişelik galcak halk arasında yörgündi bolcak tüys hakiki adı şol bolar. Ondan berdc neme tutsafız-da bolar: Kürre diy, Şagal diy, Çalı diy, Çerkez diy, Candım diy — bu vagt barısı bolar durar. Hakiki adı velin, son il halk dakar, diyip, cogap berer ekeni.

DENENİ SAÇAVERGİN, KEMİNE ATA! / TOHUMUNU SAÇIVER KEMİNE ATA!

Alımlar üyşmceninde Kemincden:

-Ay, halıpa, sabırlarda kim yiti, kim ökde? diyip sorapdırlar. Onda Kemine:

-Magtnngulı Fıragıdır, diyipdir.

-Hanı, senin goşgulannam-a onat yalı-la. Biziiñ üçin-cörcn tesirli.

Kemine:

-Sözün orağını Magtnngulı orandır. Biziiñki onun hoşasımı çöplemekdir, diyen. Alımlar:

-Hoşafı denesi niçik bolar? diyenler. Kemine:

Hoşanı çöplep üyşürüp bolsa denesi dok bolar samanı ugursız bolar, diyen. Onda olar:

-Torgayı düvündirip duran dene seçip bilsen Kemine ata seninki hem onat yer tuteak. Deneni saça vergin, diyipdirler.

Şair Kemine, Man etraflarında yaşasa da, Amuderya boylarına ve Hive dolaylarına gezmeye gidermiş. Kemine söz ustası, suhanver, hem sohbet alimleri ve onların sözlerine hürmet eden adamları severmiş. Gereksiz, boşkonuşan, geveze adamlarla fırsatbulsa da dostluk kurmazmış; etmezmiş.

Yine bir seferinde o, Hive'ye gitmiş. Her zamanki misafir kaldığı insanlar çıkıp onu büyük bir hürmetle karşılamışlar. Ay şeklinde, oturup sohbet eden cemaat Keminc'yi görünce kalkıp onu töre (başköşeye) geçirmişler. Yiyip-içtikten sonra "Sohbetin sarayı geldi" deyişip söz sırasını Kemine'ye vermişler. O zaman o "Geler" adlı şiirinden sohbet açmış. "Kan dalgalanıp, çalkalanıp kırk günde cana gelir", "On yaşında hitam Kur'an'a gelir", "Kızıl donun,clbiscnin içinde iyi-kötü tanınmaz", "Söz sofraya gelir", "Devlet, servet imana gelir" gibi sözleri işitip adamlar, sadece başlarını sallayıp "Ne acayip akıllı bir adam" deyişip durmuşlar. Asla, olar Keminc'yi dinlemeyi meşhur şairleri dinlemekten az, küçük görmezdiler.

O vardıkları yerde birinin daha yeni bir oğlu olmuştu da:

"Ay, Kemine ata, şu çocuğa bir ad koyuver" deyip ona yüz tutmuş. Böyle olunca Kemine:

"Vah, Han oğul,benim vereceğim ad vakitçe olur. Ne zaman ki yiğit olup yirmibeşi arkaya atarsa, o zaman ona büyük halk bir ad takar. Bu ad, o adamın ömrüne layık ad olur. Onun yer yüzünde sürekli kalacak, halk arasında yürütülecek, kullanılacak gerçek hakiki adı o olur. Ondaki önce ne verseniz de, söylemeniz de olur: Sıpa de, çakal de, çalı de, çırpı de, kandak de, bu sırada hepsi de olur. Hakiki adı esasen sonra halk takar" diye cevap verir.

Alimler toplantısında Keminc'den:

"Ay, halife, şairlerde kim keskin,kim üstat?" diye sormuşlar. O zaman Kemine:

"Magtnngulı Pıragı'dır" demiş.

"Fakat, senin şiirlerin de oldukça iyi. Bizim için çok tesirli, etkili."

Kemine:

"Sözün orağını Maghmgul, vurmuş. Bizimki onun hoşasım¹ artığını çöplemekdir; toplamaktır" der. Alimler:

"Hoşanm tanesi nasıl olur?" derler. Kemine:

"Hoşayı toplayıp koysan tanesi dolu olur.'Samanı ise iyi değildir" der. Bunun üzerine olar:

"Turgay kuşunu hıkkıdık tutturan tane seçip busen, Kemine ata, seninki de iyi yer tutacak; tanenini, tohumunu saçiver" demişler.

• Aldarköse

'BEYLE AYAKLI ADAMIM ALDAMAK / BÖYLE AYAKLI ADAMI ALDATMAK OLMAZ
BOLMAZ" (MÜMKÜN DEĞİLDİR)

Bir bayın ogh atasına:

-Aldarköse adamları aldayarmış diyyerler veli, şol men-c aldap bilmez, diyipdir. Onda atası:

- İlde sence yiğit köpdür. Aldarköse seni hem aldar. İn yagşısı, öz uğruna gezibcr, diyyer.

Emma bayın oğlu atasının diyenine bakman, ondan rugsat alıp, Aldarkösenin yanma gidipdir. Ol sorap-idep, Aldarkösenin öyüne banpdır. Sallamlaşandan son:

-Aldarköse diyyenlcri sizmi? diyip sorayar.

- Hava, biz, diyip, Aldarköse cogap beryer.

Bay oğlu:

Sana iller aldamağa ökde diyyerler. Eđer şeyle bolsa, meni hem bir alda, diyyer.

Aldarköse onun yüzüne-gözünemedipdir-dc:

- Ay, başartmasa gerek diyyer. Bay oğlu muna monça bolyar:

Aldarköse:

- Ham, bir ayakgabını hem çıkar, ayağını görcyin,diyyer. Bayın oğlu ayakgabını çıkarıp, ayağını Aldarkösee görkezeyer. Aldarköse bolsa, onun ayaklarının cylesine-beylesine garap:

- Ay, beyle ayaklı adamını men aldap bilmen. Sen,inyagşısı, ızına gaydıber, diyyer.

Bay oğlu atasının yanma banp:

- Aldarköse meni aldap bilmez diyip aytmadımmı. Ol meni aldamağı başarmadı, diyyer. Atası oğlundan bolan işleri sorayar. Oğlu bolsa ayakgabını çıkaranını, yüzüne-gözünesm edenini ayd yar.

Onda atası oğluna garap:

Bah, bizi masgora edipsin illeri dine aldayan bolsa, seni hem aldapdır, hem oynapdır, diyip ke-yinİpdir.

Zengin bir adamın oğlu babasına:

"Aldarköse'nin insanları kandırdığını söy-lüyorlar. Fakat o beni aldatamaz" demiş.

Bunun üzerine babası:

"İl içinde senin gibi yiğit çoktur. Aldarköse seni de kandırır. İyisi mi, sen kendi işinle uğraş; kendi yoluna git" der.

Fakat ağanın oğlu babasının söylediklerine bakmadan, ondan izin alarak Aldarköse'nin yanma gitmiş. Sora-araya Aldarköse'nin evine varmış. Selamlaştıktan sonra:

"Aldarköse dedikleri siz misiniz?" diye sorar.

"Evet, benim" diye Aldarköse cevap verir.

Ağanın oğlu:

"Senin için halkı aldatmakta, kandırmakta usta diyorlar. Eđer öyleyse beni de aldat" der.

Aldarköse, onun yüzüne gözüne bakmışda:

"Başaramayacağını galiba" der. Ağanın oğ-luna çok sevinir.

AldarkÖsc:

"Haydi, ayakkabını bir çıkar; ayağını göreyim" der. Ağanın oğlu ayakkabısını çıkarıp ayağını Aldarköse'ye gösterir. Aldarköse de onun ayak-larının orasına burasına bakıp:

"Ay, böyle ayaklı adamı ben aldatamam. Sen, iyisi mi geldiğin yere dön" der.

Ağanın oğlu babasının yanma varıp:

"Aldarköse, beni aldatamaz, demedim mi. O beni aldatamadı" der. Babası, oğluna olanları sorar. Oğlu da ayakkabısını çıkarmasını, eline-yüzüne bakmasını söyler.

Bunun üzerine babası, oğluna dönüp:

"Vah, bizi maskara etmişsin. Eli sadece aldatmış, fakat seni hem aldatmış hem de seninle oynamış" deyip vali vah çekmiş; üzölmüş.

ALDARKÖSE VE ŞEYTAN / ALDARKÖSE VE ŞEYTAN

Aldarköse aldamak içine ussat bolup, bütün işinde üstönlük kazanıberenson şeytana aldamağa zat galmandır. Sonra şeytanlar üyşüp, özlerinin ya-şufluları bolan Azazıl atlı gam şeytana arz etmeğe banpdırlar. Azazıl buların gürrünlerini eşidenson, gazaba münüp, Aldarkösenin üstüne ugrapdır. Şeytan bir ulı molların sıpa tına girip, Aldarkösenin yanına banpdır. Şol vagt Aldarköse bir divara söylenip duran ekeni. Şeytan onun yanma salam berip gelipdir-dc:

Aldarköse aldatma, kandırma işinde üstad olup bütün İşinde üstönlük kazandığı için, şeytana kandıracak, aldatacak birşey kalmamış. Sonra şey-tanlar toplanıp büyükleri olan Azazil adlı ihtiyar şeytana şikayet etmeye gitmişler. Azazil, bunların sözlerini dinledikten sonra öfkelenip Aldarköse'nin üzerine hücumu geçmiş. Şeytan ulu, yaşlı bir molların sıfatına girip Aldarköse'nin yanma varmış. O sırada Aldarköse bir duvara yaslanmışmış. Şeytan selam verip onun yanma gelmiş de:

-Ey, dost, şu töverekde Aldarköse diyen bir adanı barmış, sen şom mana görkezsene! diyipdir. Onda Köse:

-Aldarköse diyyenlcri mendilin, neme habarın bolsa aydiber, diyipdir. Onda şeytan:

-Sen aldamağa Ören ökdemişin, meni hem aldap bilerinin? diyipdir. Onda Aldarköse:

-Vah, yaman yerde gay tutdı diyen yalı, bu vagt aldavaç ağacım öyde gahpdir, yogsam kakani hem aldardım, diyipdir. Onda şeytan:

- Aldavaç ağacını bar-da getirey, diyipdir. Onda Aldarköse:

- Bu divar yıkılacak bolyar, sen şum tutup durgun. Men gelyençem, şunu yıkman tutup dursan getireyerin, diyipdir.

Şeytan ona inanıp, divara söylenip durupdır. Kösc-de "Aldabaç ağacını" getirmeğe gidipdir. Şeytan: "Divar yıkılmaşm" diyip, şo itip durşuna Öylene çenli durupdır. Aldarköse gaydıp o tövorege gelmelidir.

Köse gelor çende gelmenson, şeytan divan goyup, bat bilen ılgap kaçıpdir. Şeytan beş-altı adım anırrak banp ızma seretse, divar önküsü yalı durmuşm. Onson şeytan aldanaıdığım bilip, öz uğruna kaçıp gidipdir.

ALDARKÖSE HİLEN KAZI / ALDARKÖSE İLE KADI

Aldarköse bir yerde otırka, bir adam onun yanma gelip, ondan-mundan gürrün eden bolupdır. Buların gürrünü gatı uzağa çekmen, ol adam gaharlanıp ugrapdır. Köse onun gaharı gclip-gclmenini hiç bir alada cdiben durmandır veli, ol adam birdenke Aldarkösenin yüzüne bir şapbat urupdır. Aldarkösc-de gaydıp urmagıı hem yağdayım tapman, ol adamı kaza ekidipdir.

Ol adam kazının tansı eken, sonun üçin kazı Aldarkösedan şayat sorapdır. Onda ol uran adam:

-Men om uramaok, urmadığıma şayat tayıp, diyipdir. Kazı bolsa ol adamı şayat getirmeğe iberipdir.

Ol adam çıkıp, öz işine gidipdir. Aldarköse gice çenli garaşıpdir veli, ol adam gelmelidir. Aldarköse kazının hilesine düşünip, yakıırağına banp:

- Kazı aga, men-e hovlugyarın, hakimi senden alcak-da gitcek, senem ol adam gelende alay, diyip, şapbanı bilen kazının dulugma bir çeldpdir-deugrabcripdir.

Kazının başı aylanıp, gözi garafıkırap, Kösenin nirec gidenini bilmen gahpdir.

"Ey dost, bu civarda Aldarköse adlı bir adam varmış, sen onu bana gostersene!" demiş. Aldarköse de:

"Aldarköse dedikleri benim. Ne sözün varsa söyle" demiş. O zaman şeytan da:

"Sen aldatmada, kandırmada çok ustaymışm. Beni de aldatabilir misin?" demiş. Bunun üzerine Aldarköse:

"Eyvah, "yaman yerde gay tutdı"¹ demeleri gibi şu an, aldatma ağacım evde kaldı, yoksa babanı da aldatırdım" demiş. Şeytan da:

"Git, aldatma ağacını getir", demiş. Aldarköse ise:

"Bu duvar yıkılacak; son şunu tutu ver. Ben gelene kadar şunu yıkmadan tutarsan getiririm" demiş.

Şeytan ona inanıp duvara dayanmış. Köse ise "aldatma ağacı"nı getirmeye gitmiş. Şeytan da "duvar yıkılmasın" diye öylece dayanıp durmuş. Aldarköse, oraya (civara) dönüp gelmemiş.

Kösenin zamanında gelmemesi üzerine Şeytan, duvarı bırakıp hemen koşup kaçmış. Şeytan beş-altı adım ileriye varıp arkasına bakmış, duvar Önceki gibi durmak taymış. Ondan sonra şeytan aldandığını anlayıp koşup gitmiş.

Aldarköse bir yerde otururken bir adam onun yanına gelip ondan-bundankonuşmaya başlamışlar. Konuşmaları çok sürmeden o adam, kızıp yürümüş. Köse, onun kızıp kızmamasına bakmayıp konuşmasına devam etmiş. O adam birden Aldarkösc'nin yüzüne bir tokat vurmuş. Aldarköse ise vurmayıp onu kadıya götürmüş.

O adam, kadının tanışmış. Bu yüzden Kadı Aldarköse'den şahit sormuş (istemiş). O zaman o vuran adam:

"Ben ona vurmam. Vurmadığınla şahit bulayım" demiş. Kadı da o adamı şahit getirmeye göndermiş. Adam çıkıp kendi işine gitmiş. Aldarköse geceye kadar beklemiş fakat, o adam gelmemiş. Aldarköse kadının hilesini anlayıp yaklaşmış da:

"Kadı ağa, benim acelem var, hakkımı senden alıp gideceğim. Sen o adam gelince ondan al" deyip eliyle kadının yanağına vurup gidivermiş.

Kadının başı dönüp gözü kararmış da Kösc'nin nereye gittiğini bilemeyip kalmış.

¹ Beklenmedik anda ortaya çıkan kötü bir şey üzerine veya birisin rast gitmemesi sonucunda kullanılan bir deyim.

KİMİN YAŞI ULİ? / KİMİN YAŞI BÜYÜK

Şeytan Aldarköscüni aldap, om yenmek için, Aldarkösc, niree barsa, ızına düşüp, antap yÖrcer ekeni. Günlerin bir gününde obada bir zat için ulı bir meereke üyşüpdır. Şol merekede Aldarkösc-de bar ekeni. Şeytan hem bir gam molla sıpatına girip, şol merekee banpdır-da, Aldarkösenin yanına otırıpdır.

Orta saçak yazılıp, kelle çıkarılıpdır. İl adat boyunca kelleni in yaşuh adatrurl önünde goyyar eken. Şol vagt Aldarköse şeytandan nece yaşıandığını sorapdır. Onda şeytan:

-Yer yüzünde candar doremezinden yüz yıl ön eneden doguldım, diyipdir.

Aldarköse şeytanın bu sözünü eşidip, uh ili bilen ağlamağa başlapdır. Köse ağısını goyanson şeytan ondan ağlamağının sebebini sorapdır. Onda Aldarköse:

- Sen doglanmda, kakam pahır mana buşlapdı, edil şo gün menin yanı yiğit yeten oğlmda Öldi. Şol gaygılı gün yadıma düşdi, sonun için ağladım, diyipdir.

Adamlar hem Aldarköse yaşuh eken diyip, kelleni onun önünde goyupdırır.

HASIL PAYLAŞIGI / MAHSÛL PAYLAŞIMI

Şeytan Aldarköseni nehili bolsa-da bir ahmal goyup, aldacak bolup, onun bilen bilelikde dayhançılık etmeği yüreğine düvüpdır. Bular özara razılaşıp, güyzlük soğan ekipdirler. Soğan mazalı gügerip yetişensoh, Aldarköse şeytana:

- Dost, hasılı, gel, şu vagtdan Paylaşıp goyah, diyipdir. Bular paylaşanlarında, şeytan:

- Men yerin yüzündeki yaşını alçak, diyipdir.

Aldarköse bolsa:

-Mana yerin astmdaki galanı-da boiyar, diyipdir.

Hasılı yığan vagtlarında bolsa, şeytan utu-
hanını bilipdir.

Soğandan ahmırlı galan şeytan Aldarkösc bilen bu yıl hem bir iş salşıp görmek gerek diyip, yine bile ekin ekmeğe gelipdir. Bu yıl bular cöven ekipdirler. Cöven gögerip yetişiberende, şeytan Aldarkösc:

-Bu yıl yerin astındakısını men alçak, diyipdir.

Onda Aldarkösc:

- Doğru aytdın bu yıl sen yerin astmdakım al malı, diyipdir. Hasıl yığılanda, Aldarkösc cÖvenin denesini ve palasını alıpdır, şeytana bolsa köki hem tommuğı galıpdır. Şeytan yine özünün utulandığını bilipdir.

Şeytan, Aldarköse'yi aldatıp yenmek için o (Aldarkösc) nereye giderse peşine düşüp takip edermiş. Günlerin bir gününde obada bir şey için büyük bir meclis kurulmuş. Bu mecliste Aldarköse de varmış. Şeytan da ihtiyar bir molla sıfatına girip bu meclise varıp Aldarköse'nin yanına oturmuş.

Yer sofrası serilip kelle konulmuş. Halk gelenek gereğince kelleyi en yaşlı adamın önüne koyarmış. Bu sırada Aldarkösc, şeytana kaç yaşında olduğunu sormuş. Şeytan da:

"Yeryüzünde canlar yaratılmadan yüz yıl önce doğdum" demiş.

Aldarköse, şeytanın bu sözünü işitip hıckıra hıckıra ağlamaya başlamış. Köse yasını bitirdikten sonra şeytan, ondan ağlamasının sebebini sormuş. Ozaman Aldarkösc:

"Sen doğduğın zaman merhum babam, bana müjdelemişti. Tam o gün benim yeni yetişen oğlum öldü. Bu kaygılı gün aklıma geldi de onun için ağladım" demiş.

Adamlar da Aldarköse yaşlıymış deyip kelleyi onun önüne koymuşlar.

Şeytan Aldarköse'yi nasıl olsa da bir fırsatını bulup, aldatmak için onunla birlikte çiftçilik etmeyi kalbine koymuş. Bunlar aralarında anlaşış güz soğanı ekmişler. Soğan iyice gögerip yettiğikten sonra Aldarköse, şeytana:

"Dost, gel, mahsûlü şimdiden paylaşalım" demiş. Paylaşma sırasında şeytan:

"Ben yerin üstündeki yaşını alacağım" demiş.

Aldarköse de:

"Bana yeraltında kalanı da yeter" demiş.

Mahsûlü toplama zamanlarında şeytan yenildiğini, aldandığını (ütüldüğünü) anlamış.

Soğandan ahlı arzulu kalan şeytan, Aldarkösc ile bu yıl da bir iş yapmak gerek deyip yine birlikte ekin ekmeğe gelmiş. Bu yıl bunlar darı ekmişler. Darı gögerip yetişince şeytan Aldarkösc'ye:

"Bu yıl yerin altındakini ben a la çağım" demiş.

Aldarköse de:

"Doğru söyledin, bu yıl sen yerin altındakini almalısın" demiş. Mahsûl toplanınca, Aldarköse darının tanesini ve sapını almış. Şeytana da kökü ve dibi, toprağı kalmış. Şeytan yine kendinin ütülüdüğünü, aldandığını anlamış.

KİM KÖP AYDIM B.İLYER? / KİM ÇOK ŞARKI BİLİYOR?

Bir gezek Aldarköse bilen şeytan bir yere ugrapdırlar. Yolda her hili gürriifiler edip, ahırında her haysı bir aydım aytmalı bolupdırlar. "Her kim aydım aytsa, beylekini rnünüp aytmah, aydı mı gutaransofi düşmeli" diyipdırlar. Aldarköse şeytana:

- Sen ilki ay t, diyipdır.

Şeytan Köseni münüp, aydım başlapdır. Şeytan bir gısgacık aydım başlan ekeni, ol tiz gutarıpdır-da, Kösenin üstünden düşüpdir. Sonra Aldarkösec gezek yetipdir. Aldarköse şeytanın üstüne münüp, mazalica ornaşıp oturıpdır-da, elindeki eğrice tayagım dutar edinip: "Tene-tcne, tenc-tene" diyip ızını üzmelidir. Şeytan yadap, dcgnasına degenson:

Bu nehîli aydım, yaman uzak ekeni, diyip sorapdır.

Onda Köse aydınım arasını kesmen:

- Son aydarın, diyip, tayagı bilen ümlcpdır.

Bir seferinde Aldarköse ile şeytan bir yere gitmişler. Yolda çeşitli konularda konuşup sonunda ikisi de birer şarkı söyleyecek olmuşlar. "Her kim şarkı söylese, şarkısını diğerinin sırtına binerek söylemlin. Şarkısı bitince insin" demişler. Aldarköse şeytana:

"Sen önce söyle" demiş.

Şeytan, Köseye benîp şarkıya başlamış. Şeytan, kısacık bir şarkıya başlamışmış; çabucak bitirmiş. Kösenin sırtından inmiş. Sonra sıra Aldarköse'ye gelmiş. Aldarköse, şeytanın sırtına binip iyice yerleşip oturmuş da elindeki eğri dayagını dutar edip "tene tene, tene tene" diye başlamış da devamını getirmemiş. Şeytan yorulup canına tak dedikten sonra:

"Bu nasıl şarkı; çok uzunmuş" diye sormuş.

Bunun üzerine Köse, şarkıyı kesmeden:

"Sonra söylerim" deyip dayagı işaret etmiş.

KÖSE İİLEN GURSAKTAL / KÖSE İLE GÜR SAKALLI

Aldarköse bir gün gicrek bazara ugrapdır. Baryarka, önünden gür sakallı bir adam çıkıpdır. Aldarköse ol adama:

- Ey,dost, bu gün hazardsa çöpür arzanmı, gımmat mı? diyip sorapdır. Onda ol adam:

- Ey, dost, çöpür-c arzanu-gımmat Öz bahası bilen geçyer veli, takır derini item almayar,diyipdır. AldakÖsc ona cogap tapmandır.

Aldarköse, bir gün geç vakitte pazara gitmiş. Giderken Önünden gür sakallı bir adam çıkmış. Aldarköse o adama:

"Ey dost, bugün pazarda keçi kılı ucuz mu, pahalı mı?" diye sormuş. Bunun üzerine o adam da:

"Ey dost, keçi kılı ucuz pahalı kendi kıymctiyle geçiyor fakat, tüysüz deriyi it bile almıyor" demiş. Aldarköse, ona cevap bulamamış.

Keymir K ö r

NEMESİDÜŞNÜKSİZMİŞ?! / NESİ ANLAŞILMAZMIŞ?

Bir gün Nedir Şa Keymir KÖri çağmp: -Yeri-ov, kör, ilin nerede, haysı golda oturyar? diyip sorayar.

Onda Keymir:

- İlimiz-e, şahım, Hatap galada bolar, diyen.

Nedir Şa:

-Be, şeylemi, o niredeke? diyen.

Keymir kör:

-Olmı, ol ho gümmi-sümmüdedir, diyen.

Nedir Şa düşürmen, yene soran:

- Hanı kör, düşnüklierek aytsana, o nirede bolar?

-Şahım, onun nemesi düşnüksizmiş, ol edil Şeytan galan guk yanmda-da! diyipdır.

Bir gün Nadir Şah, Keymir Kör'ü çağırıp:

"Hey Kör, elin nerede, ne tarafta hangi vadide oturuyor?" diye sorar.

Keymir de:

"Şahım elim Hatap Kale'dedir" der.

Nadir Şah:

"Ya öyle mi, o nerede?" der.

Keymir Kör:

"O mu, o şu "hatı-hutüdadır" der.

Nadir Şah anlamayıp ona sorar:

"Hay Kör, anlaşılır şekilde söylesene, o nerede?"

"Şahım, onun nesi anlaşılmaz, o tam Şeytan Kalenin şu yanındadır!" demiş.

KEYMİRİN GUŞUNININ KÖFDÜĞÜNİ... / KEYMİR'İN ORDUSUNUN ÇOKLUĞUNU...

Bir gün Keymir Körün öyün-c Eyrandan bir-
iki sanı mihman gelipdir. Olar Keymir köre:

-Hanı, nece goşunm bar, görkez, diyipdirler.

Keymir Kör mihmanları hovluda oturdu:
"Alkıma gelse, tozan bolar" diyip, atlılarını gediğin
gabadmıdan geçiripdir. Olar eşiklerini çalsırıp, ay-
lanıp durupdırılar. Mihmanlar: "Kcymirin goşum
kep eken" diyip, pikir edipdirler.

KÖR TÖREDİR / KÖR TÖREDİR

Keymir Kör halkın tarapını tutup:

-Bizi ezily enliğimizin sebebi agzıbir del-
digimizdendir. Talancılara garşı birleşelin diyip,
daşma yiğit yıgnap Nedir Şaga ve beyleki hanlara
garşı göreşip ugrayar.

Nedir Şa perman yazıp, Türkmenlerin yer su-
vunu almakçı, ölmez-ödülük için olara ayrı yerden
suv bermekçi bolyar. Kcymirin gaharı gelip, Nedi
Şanın köşgüne baryar. Permanı yerine yetirmek
üçin iberilen Ugurlı handır Çapraz hanam baryar.
Qlar şaha baş eğip duryarlar. Keymir Kör şanın al-
kımına göni dikilip baryar. Nedir Şa:

-Ne beyle töre dizayarsın ? diyer.

Keymir ona:

- "Asılsız ara, kör töre" diyipdirler ahırı, şahım!
diyip, cogap beren.

Keymir Kör, halkın tarafını tutup:

"Bizini ezilmemizin sebebi, ağızbirliği yap-
mamamızdandır. Talancılara karşı birleşelim"
deyip etrafına yiğit (genç asker) toplayarak Nadir
Şah'a ve diğer hanlara karşı savaşa çıkmışlar.

Nadir Şah, ferman çıkarıp Türkmenlerin ye-
rini-suyunu alıp yerine onlara başka bir taraftan
azıcık, ölmeyecek kadar su vermek istemiş. Key-
mir, kızıp Nadir Şah'ın sarayına gider. Fermanı ye-
rine getirmek için gönderilen Ugurlı ve Çapraz
beyler gelir. Onlar, Şaha baş eğerler. Keymir Kör,
Şah'ın yanına doğru varır. Nadir Şah:

"Ne böyle töreye saldırıyorsun?" demiş.

Keymir Kör Ona:

"Asılsız ara (Aslını sormadan ara), kör töre"
demişler, Şahım!" diye cevap verir.

BİZE ÖZ YURDUMIZ BOLAR / BİZE ÖZ YURDUMUZ OLUR

Bir gezek Nedir Şa Keymire:

- Kör teke, gel, senem bu betbaglıktan el çek,
ilini mana rayat et, size-de yer bereli, yurt bereli,
sizem yurt eyesi bolun -da, betbaglıkda gezip
yörmekden dınm, diyipdir.

Onda Keymir ona:

- Ey şahım, il onda, biz munda, durna gökde,
duzak yerde. Şahım, bize şol çöl-gumlarım besdir,
goyun bakarıs, guzı bökdüreris, şal geyeris, çal içe-
ris, diyip, cogap beripdir.

Bir seferinde Nadir Şah, Kcymir'e:

"Kör teke (ağa), gel, sen bu bedbahtlıktan el
çek; halkını bana bağla, teslim et; size de yer yurt
verelim, siz de yurt, toprak sahibi olun. Bu baht-
sızlıktan, perişanlıktan kurtulun" demiş.

Bunun üzerine Kcymir Kör, ona:

"Ey Şahım, halk orada, biz burada; turna
gökte, tuzak yerde. Şahım bize şu çöl-beyaban
yeter; koyun bakarız, kuzu besleriz; Şal giyeriz, çal
içeriz" diye cevap vermiş.

DÜŞÜNDİRER VELİN, GİÇ BOLAR / ANLATIR FAK AT GEÇ OLUR

Önler Tekeler oturma bolman, hemişe göçüp
yörer ekenler. Keymir Teke tioresinin hanı eken.

Bir gezek Keymir Kör Nedir Şanın yanma ba-
randa, Ugurlı han hem bar eken. Gürrünleşip otır-
kalar, Ugurlı han Keymire yoknasız bir zat di-
yipdir. Keymir muna hiç bir söz aytman, telpeğini
yere urup, üstünde oturupdır.

Şa Ugurlı hanın yüzüne seredip.

Eskiden Tekeler yerleşik değilmiş; sürekli gö-
çerlermiş. Keymir, Teke aşiretinin beyiymiş.

Bir seferinde Keymir Kör, Nadir Şah'ın ya-
nma vardığında Ugurlı bey de oradaymış. Ko-
nuşurlarken Ugurlı bey, Kcymir'e yakışsız bir
şey söylemiş. Keymir, ona hiçbir şey söylemeden,
kalpağını yere vurup üzerine oturmuş.

Şah, Ugurlı beyin yüzüne bakıp:

- Düşünycrmin Kör Tekenin aydan sözüne? diyip sorapdır.

Ugurh han:

-Yok, diyip, cogap beren.

Şa:

Düşünmeyen bolsan, neme için ugursız söz aydıp, ezyet beryersin? inha, Keymir sana di-ışündirer. Om yankı aydan sözün cezasını çekende bilersin, diyipdir.

"Anladın mı Kör Teke'nin sözünü?" diye sor-muş.

Uğurlı bey:

"Hayır" diye cevap vermiş.

Şah:

"Anlarnadıysan, niçin kötü söz söyleyip ezi-yet verdin; incittin? İşte, Keymir sana anlatıyor. Onu önceki söylediğin sözün cezasını çekince anlarsın" demiş.

VAGTI ELDEN BERMELİ / VAKTİ ELDEN VERMEYELİM (FIRSATI KAÇIRMAYALIM)

Keymirifi goşunu ulı bolmanson, dürlü uruş til-simlerini ulampdır.

Bir gezek ofia gum içinin guyularma belet adam gerek bolupdır. Ol sorag-ideg edyer. On-yança biri gelip:

-Men hemme güya beletdirin, diyyer.

Keymir ona:

- Sen özün kimlerden borsun? diyip sorayar.

-Men gagşallardan, diyip, ol cogap beryer.

Keymir Kör:

-Yok, onda del bolsan sen beletligin beyle bir deldir, diyyer.

Sonra yine biri gelyer: "Men gatı beletdirin"¹ diyip.

-Sen kimlerden? diyip, Keymir mundanam so-rayar.

Ol:

- Men göbe, diyen.

Keymir:

-Adın neme?

Ta fini!

-He-e... ÖzüfVe göbe bolsan ad inam Tanm bolsa, sen gatı govı bilyensin sebebi Gobeler he-mişe gumda yaşap, ovn.uk guyulara çenü belcidir, diyip, Keymir om yol beledi cdinyer.

Sonra Keymir goşunmı gum içine çekip ug-rayar. Yüzugnuna, yankı Tanfun kömegi bilen gu-yuları tapıp, oları gömüştürüp gidyerler. Düş-manlar buların ızmdan hiç yelip bilmeyerler. Baran guyulan hem görnülgi bolup çıkıyar. Şeydip olar Garagumun cövzasmda suvsuz gahp, nealaç bolup, düşlemeğe mecbur bolyarlar. Sonabaka biri-biri bilen gepleşmege-de yaramayarlar. Isgm-mıdaraları gaçyar.

Keymir öz yiğitlerine yüzlenip:

-Oğlanlar, hanı bir seredin, düşmanların atları kellesini çöpe sokupmı? Özlcrım donlan-nı çöpün üstüne atıpmı? diyyer. Atlıların biri:

- Özleri-he görnenoklar velin, atıarı-ha kel lesini çöpe sokupdır, diyen.

Keymir'in ordusu büyük olmadığı için çeşitli savaş hilelerinden faydalanmıştır.

Bir seferinde ona çöldeki kuyuları iyi bilen bir adam gerek olmuş. Arayıp-sorar. Bu sırada biri gelip:

"Ben bütün kuyuları bilirim" der.

Keymir Ona:

"Sen kimlerdensin?" diye sorar.

"Ben "Gagşallar"danım" diye o adam cevap verir.

Keymir Kör:

"Hayır, olmaz. Sen Gagşal isen tanışlığm, kılavuzluğun iyi değildir" der.

Sonra biri daha gelir: "Ben iyi kılavuzum" diye.

"Sen kimlerdensin?" diye Keymir ona da sorar.

O:

"Ben Göbe'yim" der.

Keymir:

"Adın ne?"

"Tannı!"

"Haa... Göbelerdcnscn adın da Tannı ise, sen çok iyi bilirsin. Çünkü Göbeler daima çölde ya-şarlar ve küçük kuyuları bile bilirler" deyip Key-mir, onu kılavuz seçer.

Sonra Keymir, ordusunu çöle sürer. Yolları üzerindeki kuyuları Tannı'nın yardımıyla bulup gömdürüp geçerler. Düşmanlar, bunların peş-lerinden gelemmezler; yetişemezler. Vardıkları her kuyu gömülmüş haldedir. Bu şekilde, onlar Ka-rakımın sığağında susuz kalıp çaresiz, perişan bir halde durmaya dinlenmeye mecbur olurlar. Son zamanlarda birbirleriyle konuşamaz da olurlar. Güçleri-kuvvetleri kaçır.

Keymir, yiğitlerine dönüp:

"Çocuklar, haydi bir bakın, düşmanların atları kafalarını dala, çöpe sokmuşlar mı? Kendileri de elbiselerini dalların, çöplerin üzerine atmışlar mı?" der. Alıların biri:

"Kendileri görünmüyor, fakat atları kafalarım dalların çöplerin arasına sokmuş" der.

Keymir sonda:

- Yörün , yiğitler, indi boıcağı bolandır, vıgtı elden bermelin diyip, düşmanın üstüne yörış edipdir.

BEREKELLA, KÖR TEKE! / "AFERİN KÖR TEKE!"

Tekeler Eyranı tabmrak bolup, Keymir Kör Bücnürd hanı bilen aragatnaşık eder eken.

Bir gün Keymir Kör Bücnürde baranda, hanın gızı Gülsüm:

-Sizebir-iki sanı sovalımbar, diyen.

Keymir Kör:

-Bolyar,hanı sovallarıfu eşideli, diyipdir.

Giz:

Köçe, köçe, köçedir,
Köçe yoldan geçedir.
Asmandakı yıldızlan
Bilgin sanı neçedir?!

Keymir;

Ok gadırını atan biler,
Yay gadırını çeken biler.
Yıldızların sanım
Arkan düşüp yatan biler.

Giz:

Ence zat end eyledi,
Gör, nice pend eyledi,
24 yılı dört aya,
Bağladı, bend eyledi.

Keymir:

Elemi zatda gördüm,
Zadı zulmatda gördüm,
Senin sözlerin manısını
Yanıza bir alda gördüm

Giz:

Berekeıla, kör teke, diyen.

Bunun üzerine Keymir:

"Yürüyün yiğitler, şimdi tamam; fırsatı kaçırmayalım" deyip düşmana hücum etmiş.

Tekeler İran'a bağlı, Keymir Kör de Bücnürd Hanıyla dostmuş.

Bir gün Keymir Kör, Bücnürd'e varınca hanın kızı Gülsüm:

"Size birkaç sorum var" demiş.

Keymir Kör:

"Olur, haydi sorularını işitelim" demiş. Kız:
"Sokak, sokak, sokaktır,
Sokak yoldan geçer.
Gökteki yıldızların
Bil, sayısı neçedir?"

Keymir:

"Ok kadirini atan biler,
Yay kadirini çeken biler.
Yıldızların sayısını
Sırtüstü yatan bilir¹"

Kız:

Onca kişi and eyledi,
Gör, nasıl pend eyledi.
24 yılı dört aya².
Bağladı, bent eyledi.

Keymir:

Alemi zatta gördüm,
Zatı zulmette gördüm.
Senin sözlerinin manasını,
Yenice bir atta gördüm.

Kız:

"Sağol, aferin, Kör teke" demiş.

OT YAKARIN VELİN / ATEŞ YAKARIM AMA...

Bir gün Keymir Kör bir topar gizin meydana
çöplcmc çöplep yörcnlerini görüp, olara sın edip duran. Şol vıgt çala gelip, yağış yağmağa başlayar velin, gızlnnı birinden özgesi geyimlerini ezmecek bolup, çöplcmelerine bukulyarlar. Emma bir giz gaytam egnindeki çabıdmı yıgnan odunmın üstüne yapıyarmış. Bu yagdaya gen galan Keymir Kör yankın yanma gelip:

-Yeri, uyanı, beyleki gızlar-a czilmecek bolup, çöplemcleriniıı penalanyar. Sen neme için çabıdmı yıgnan çöplemclerin üstüne yapıyarsm? diyip soran.

Onda ol giz:

Bir gün Keymir Kör, bir grup kızın meydana odun topladıklarını görüp onlara bakmış. Tam o sırada fırtına kopup yağmur yağmaya başlamış. Kızların biri dışında hepsi elbiselerini ıslatmak istemedikleri için odun toplamayı bırakmış. Fakat bir kız, bunun aksine sırtındaki şalını topladığı odunun üstüne örtmekteymiş. Bu olaya şaşıırıp kalan Keymir Kör, onun yanma gelip:

"Hey bacım, diğer kızlar ıslanmamak için odun toplamayı bıraktılar. Sen niçin şalını topladığın odunların üstüne örtüyorsun?" diye sormuş.

Bunun üzerine o kız:

¹Yıldızların sanını arkan düşüp, işsiz yatan biler. Diymek, Gülsümün dü (iyede işi yok, midama arkan düşüp yatır.

²24 yılı dört aya bent eylemek ayakları nallanan at.

¹Yıldızların sayıyım sırtüstü yatan, işsiz olan bilir. Demek ki GÜlsüm'ün dünyada işi yok, daima sırtüstü yatmaklavmış.

²24 yılı dört aya bent eylemek (bağlamak): Ayakları nallanan at demektir.

— Ey aga, bir-e, ol gızların öylerinde başga-da
odunları bar. Bizde bolsa yok. Onsonam öyümüzde garrı encm şucagaz çöplcmeme göz dikip oturandır. Sonun üçinem men odımımı gurı saklayarın Öye banp, ot yakarın velin, enemem yılınar, özümern, çabıdımam gurar, diyip, cogap beripdir.

TOYUN TOMAŞASI

Bir gezek Kemini Kör boş-alh sanı atlı yiğidi bilen ava şikara çıkanda, düşmanın ullakan leşgerinin arasına düşeyipdir. Görüp otursa, olar Türkmen halkının üstüne çozmaga tayyarlık güryer ekenler. Özi gaydıp, il-gününi habardar cdeyin diyse-ve, om goybercek deUer. Bir yol tapıp habar yetirmesc-de, halk köpçülügi gapıl galip, helek bolcak. Onson ol buların baştutanına:

-Bizin ilimiz sizi toy-tomaşa edip, govı garşılar yalı tayyarlık görmeklerini tabşırıp, bir hat ibermege rugsat edin diyyer.

—Hanı, ha tını bir yaz, bakalı, onsoıı görübereris, diyip, yankı baştutan Kcymir Körüi nehili hat yazcakdğı bilen gızıklanyar, Keymir Kör: "Basım ulı toy bolcak. İlimize köp mıhman gelyer. Oları birkemsiz hezzetler yalı, bir mün iki yüz sanı saylama goyun tayyarlaiı. Toy mıhman başlayanca, ağıp-dönüp yörmezleri yalı, goyunların yanında goyun itleri hem bolsun!" diyip, hat yazyar-da, düşmanın leşgerbaşısına görkezeyer.

- Bc-e, sizin boyun bolanınız çın-ov. Bizi toy-tomaşa bilen garşılacagımız dogrı-da onda! Beyle bolsa, iberey hatını, diyip, ol hem pazılık beryer.

Keymir Kör bir atlısını çağırıp, ona hatı beryer-de kime govşurmalıdıgını hem anık aydıp goyberyer. Atlı onun sargayşı, yalı hah Keymirin diyen serkerdesine getirip beryer. Ol hatı okan badına nemenin -nemedigine düşünip, yankı çapara: "Sen indi arkayın ızına gidiber. Keymir serdara bolsa:

"Diyşindenem betederis. Toyı ören tutumlu gurarı" diydiler" diyip ayday"" diyyer.

Şeydip, çaparı ızına ugradyar-da, ol derrev tayyarlık görüp ugrayar, Yaşulular bilen maslahat cdyer yiğitleri loplayar. Ay garaz, Keymir serdarın tabşırığını onun çaklaşmdanam govı edip yerine yetiryer. Düşman (oparam, neme, toy- tomaşa bilen garşılancak kişiler-de, arkaymılık bilen Türkmen ilinin üstüne sürüberyerler. Yaragları dagısam atlarının sırtına bökderilgi duranmış. Şeydip, ala vagırdı bolşup, obanın çetinden girip ugrayarlaram velin, buki yerde bezir bolup yatan bir mün iki yüz sanı Türkmen atlısı yanındaki baştutanları bilen birlikde gılıç smp, dökülyer buların üstüne. Muina garaşıp gelyen Keymir KÖrcm ya-

"Ey ağa, birincisi o kızların evlerinde başka da odunları var. Bizde ise yok. Ondan sonra, ihtiyar anam evde, şu topladıklarımı bekliyor. Bu yüzden ben odunları kuru saklamaktayım. Eve varıp ateşi yakınca anam ısınır, ben de şalım da kurunuruz diye cevap vermiş.

"DÜĞÜNÜN TEMAŞASI"

Bir seferinde Keymir Kör, beş-altı atlı yiğidiyle birlikte ava çıktığı bir sırada, büyük bir düşman ordusunun arasına düşmüş. Baksa, onlar Türkmenlere hücum etmek için hazırlık görmek tey misler. Kendisi dönüp elini, obasını haberdar etmek istemişse de onu bırakacak değiller. Bir yol bulup haber veremezse halkın çoğu gafil avlanıp helak olacak. Sonunda o, bunların başına:

"Bizim elimizin sizi toy-temaşa kurup iyi karışlamaları için hazırlık yapmalarını buyurmam gerek. Bir mektup göndermeme izin verin" der.

"Haydi mektubunu yaz bakalım, sonra düşünürüz" diyen o reis, Keymir Kör'ün nasıl bir mektup yazacağını merak eder. Kcymir Kör: "Çok büyük bir toy olacak. Elimize çok konuk geliyor. Onları eksiksiz karşılamak, ağırlamak için bin ikiyüz iyi koyun hazırlayın. Toy başlayınca sağa sola kaçmamaları, gitmemeleri için koyunların yanında çoban köpekleri de olsun!" diye mektup yazıp düşman komutanına gösterir.

"Ooo, sizin bağlılığınız doğruymuş. Bizi toy-temaşa ile karşılayacağınız doğru o zaman! Öyleyse, gönderi ver mektubunu" deyip o (komutan) izin verir.

Keymir Kör, bir atlısını çağırıp, ona mektubu verir de kime ulaştıracağını da açıkça söyleyip gönderir. Atlı onun buyurduğu gibi, mektubu Keymir'in söylediği komutanına getirip verir. O, mektubu okuyunca neyin ne olduğunu anlayıp o atlıya: "Sen şimdi gönül rahatlığıyla geriye dönüp git. Keymir Beğ'e de, söylediğinden daha beter ederiz. Toyu çok iyi kurarız, dediler, diye söyle" der.

Bu şekilde atlıyı geriye gönderir de kendisi hemen hazırlık görmeye başlar. Yaşlılarla görüşür; gençleri toplar. Nihayet, Kcymir Serdar'm emrini tahmininden de iyi bir şekilde yerine getirir. Düşman ordusu toy-temaşa ile karşılanacak olan bu insanlar rahatça, huzur içinde Türkmen eline doğru çıkar. Silahları bile atlarının sırtında bağlıymış. Bu şekilde, gürültülü, şamatalı bir halde obanın bir kenarından girip yürümüşler, ama o sırada siperde hazır bekleyen bin iki yüz Türkmen atlısı yanlarındaki komutanlarıyla birlikte kılıç sıyırıp atılır, bunların üstüne. Bunu bekleyen Keymir Kör de yanındaki yiğitleriyle düşman askerinin

rtındaki yiğitler bilen düşman leşgerinin içinden urup uğrayan Beyle zada garaşmadık düşman toparı düşyer bir basga: öleni ölyer, yaralananı yaralanyar, yek-tük galanam: "Duran tutular, kaçan gutular" edip, göteryer ökçeni.

Cehbazlan çim-pıtrak edenlerinden sofi, Key-mir Kör: "Berckella, yiğitler, er işini bitirdiniz, bu gezegeni erkinliğimizi gorap bildik" diyip, söveşcen gerçeklerine kop hoşallık bildiryer. Sonrada heki hat iberen serkerdesini fi yanma gelip:

- Tüvelcme, sen~e köp "mihmana" bir miin iki yüz sanı saylama "goyun" bilen "goyun itlerini" tayyarlap goyayan ekenin. Bolsa-da "toyun" tutumına kemsiz eden ekenin. Onun tomaşasam düşmanın yadından çıkaymasa gerek, diyip, aylavh sözlerine düşünenine minnetdar bolyar.

içinden hücumu geçer. Böyle bir şey beklemeyen düşman ordusu kendini kaybedip dağılır: Öleni ölür, yaralananı yaralanır, tek tük kalanları da "Duran tutulur, kaçan kurtulur" misali kaldırır topuğu.

Düşmanları çim-pıtırak gibi dağıttıktan sonra Kcymir Kör: "Aferin yiğitler, er işini bitirdiniz, bu sefer de hürriyetimizi koruduk" deyip serdengeçti koçaklarına memnuniyetini bildirir. Sonra mektup gönderdiği komutanının yanma gelip:

"Aferin, sen "misafir"lere bin iki yüz tane seçilmiş "koyun" ile "çoban köpeğini" hazırlayıp koydun. Aynı şekilde "toyun" hazırlığını da eksiksiz yaptın. Onun temaşası düşmanın yadından çıkmasa gerektir" deyip gizli sözlerini anlamasına minnetdarhgmı bildirir.

